

УДК 336.02

Василенко Д. С.,*студент Національного університету “Острозька академія”**Науковий керівник:**к.е.н., ст. викл. Шулик Ю.В.*

БОРГОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ І НАПРЯМКИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

У сучасних умовах державний борг є невід’ємною складовою фінансової системи будь-якої країни світу. Боргова безпека, в рамках якої здійснюється формування та обслуговування державного боргу, набуває особливу роль у країнах, які в умовах ринкових перетворень гостро відчувають нестачу фінансових ресурсів для здійснення ефективних економічних реформ. Актуальність обраної теми полягає у визначенні сучасних особливостей боргової безпеки і основних напрямків її покращення, так як у сучасних умовах боргова політика є невід’ємною частиною економічної політики.

Оскільки Україна самостійно не в змозі профінансувати всі свої зобов’язання, уряд змушений використовувати зовнішні джерела фінансування, тобто залучати кошти через боргові зобов’язання. Формування державного боргу розпочалося з моменту отримання Україною незалежності і продовжує тривати дотепер.

Протягом 2009-2011 рр. спостерігалася тенденція до зростання обсягів державного боргу – на 156 млрд. грн. з 317 млрд. грн. у 2009 р. до 473 млрд. грн. у 2011 р., в тому числі на 88 млрд. грн. зріс зовнішній борг (з 211 млрд. грн. у 2009 р. до 299 млрд. грн. у 2011 р.) і на 68 млрд. грн. зріс внутрішній борг (з 105 млрд. грн. у 2009 р. до 173 млрд. грн. у 2011 р.). Основною причиною такого зростання є дефіцит державного бюджету, який становив у 2011 р. 20 млрд. грн. при доходах 314 млрд. грн. і видатках 334 млрд. грн.

Разом зі зростанням боргу зростали також витрати на його обслуговування – на 2 млрд. грн. для зовнішнього боргу (з 4 млрд. грн. у 2009 р. до 6 млрд. грн. у 2011 р.) і на 8,5 млрд. грн. для внутрішнього боргу (з 5 млрд. грн. у 2009 р. до 13 млрд. грн. у 2011 р.) [4]. Нерівномірність у витратах на обслуговування полягає у тому, що

ще не настав основний період для сплати за зобов'язаннями перед іноземними кредиторами значних сум. Згідно з розробленими прогнозними даними Міністерства фінансів України на 2013 р. припадає найбільша сума повернення боргу – майже 46 млрд. грн., а впродовж наступних 8 років сума буде поступово зменшуватись до 15,7 млрд. грн. (2021 р.), а в 2022 р. платежі зменшаться до 3 млрд. грн. і з кожним наступним роком продовжуватимуть зменшуватися поки не сягнуть лише 2 млн. грн. у 2040 р. [1].

На нашу думку, в Україні проводиться необдуманна боргова політика. Так, розмір заборгованості на одну особу у 2011 р. перевищував критичне значення 200 дол. США майже в 4 рази і становив 822 дол. США. З цього приводу експерти заявляють, що за боргами, взятими попереднім Урядом будуть розплачуватись не лише теперішнє покоління, але і два наступних покоління українців.

Для того, щоб кошти, залучені в борг, стали додатковим ресурсом подальшого економічного росту, необхідно ефективно використовувати запозичені кошти. Так, ефективне використання зовнішнього фінансування для покриття дефіциту державного бюджету у поєднанні з іншими заходами допомагає значно скоротити рівень інфляції та створити сприятливі умови для відродження національного виробництва, оскільки не відвертає дефіцитні кошти внутрішніх інвесторів на покриття бюджетного дефіциту.

Оптимізація боргової політики України потребує розробки та впровадження цілісної стратегії, яка поєднуватиме завдання удосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення боргової політики, короткострокові та середньострокові орієнтири управління державним боргом, інструменти радикального підвищення ефективності інвестиційної складової бюджетних видатків та стратегічні завдання переорієнтації боргової політики, зменшення боргового тягара та розвитку альтернативних, не позичкових інструментів фінансування бюджетних видатків [3].

З метою оптимізації структури державного боргу та зменшення видатків на його обслуговування потрібна активна політика управління державним боргом:

- проведення операцій довгострокового викупу;
- запровадження практики використання деривативів при емісії боргових зобов'язань;
- використання інструментів хеджування та сек'юритизації боргу.

Для вирішення проблем накопичення державного боргу України та подолання негативних тенденцій боргової ситуації потрібно на-

самперед скоротити обсяги дефіциту державного бюджету України, яке можна досягти за допомогою низки заходів, основними з яких є:

- встановлення жорсткої системи контролю та звітності за надходженням і витрачанням коштів, що забезпечить ефективність державних видатків;

- скорочення видатків на утримання органів державної влади;

- зменшення видатків на соціальний захист шляхом здійснення пенсійної реформи, зокрема запровадження другого рівня пенсійної системи[2,с.215].

Загалом управління державним боргом і оптимізація боргової безпеки повинно стати одним з ключових завдань економічної політики держави, оскільки зменшення боргу держави означає зменшення залежності від кредиторів, що в свою чергу означає зростання не лише економічної, але і політичної незалежності.

Література:

1. Прогнозні платежі з погашення та обслуговування діючих кредитів (позик) до повного їх погашення – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua/file/link/294275>

2. Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9 // Економіка, планування і управління галузі

32.Царук О. В. Концептуальні основи та статичні індикатори оцінки боргової безпеки держави / О. Царук // Світ фінансів. – 2009. – № 1 (10). – С. 46-50.

4. Інформація про стан виконання Державного і зведеного бюджетів України протягом 2009-2011 рр. Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>